

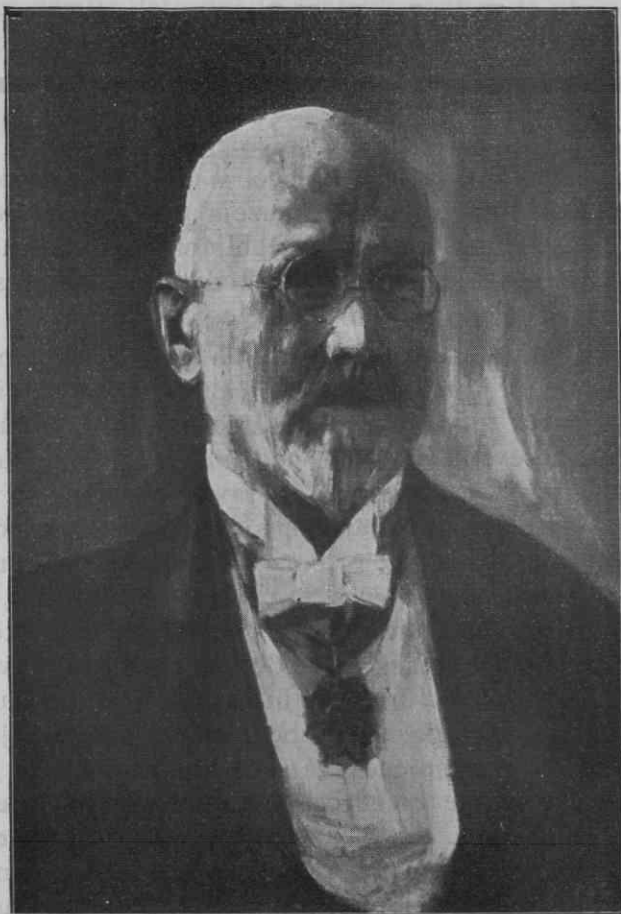
Dr. Josip Mantuani.

Z Josipom Mantuanijem je legel v grob zadnji vodja predhodnika našega Etnografskega muzeja bivšega narodopisnega oddelka na Narodnem muzeju v Ljubljani. Naša dolžnost je, da na kratko orišemo njegovo delo in življenje, kolikor se nanaša na naše še tako mlado narodoznanstvo.

Rojen je bil 28. marca 1860. v Ljubljani. V svojem življenjskem uspehu je bil pravi »self made man«, iz česar je bila razložljiva v njegovem značaju redka samozavest in vztrajnost pri zasledovanju ciljev, ki si jih je postavil. V rani mladosti se je izučil rokodelstva, kar mislim, da ravno za njegovo poznejše znanstveno razmerje do narodopisja ni bilo brez pomena. S sedemnajstimi leti se je šele priboril do gimnazije, na univerzi na Dunaju se je učil najprej prava, potem pa filozofije, ki jo je dovršil kot redni član instituta za avstrijsko zgodovinsko raziskavanje in se posvetil umetnostni zgodovini. Služboval je v Narodni (takrat Dvorni) knjižnici na Dunaju najprej v zbirki bakrorezov, od leta 1899. do 1909. pa na glasbeni zbirki, iz česar je izrastla tako značilna dvojnost njegovega življenjskega dela in je glasbena zgodovina pozneje umetnostno zgodovino pri njem skoro popolnoma izpodrinila. Leta 1909. je bil imenovan za ravnatelja deželnega, pozneje Narodnega muzeja v Ljubljani in na tem mestu deloval do svoje upokojitve l. 1924. Od tega časa naprej se je posvetil skoro izključno zgodovini glasbe, ki jo je predaval do svoje smrti na drž. konservatoriju v Ljubljani. 18. marca 1933. je Mantuani še poln znanstvenih načrtov umrl. Po lastni izjavi je imel nekako ob času svoje upokojitve v rokopisu izdelanih ali v delu 89 razprav; kakor je razvidno iz seznama glavnih teh načrtov, je do svoje smrti le majhen del uresničil.

Z Mantuanijem je legel v grob mnogostranski znanstvenik in organizator znanstvenega dela, ki je bil pri nas čisto svoje-

vrsten tip, kakoršen se je mogel razviti smo v velikem znanstvenem središču kakor je bil Dunaj o Mantuanijevem času. Njegov ideal je bil nekak humanistični polihistor; njegova dušeslovná podlaga pa je bila izrazito analitična brez ustrežajoče sintetične

komponente, kar je deloma gotovo soodločalo pri tem, da se ni mogel v svojem ogromnem podrobnem delu razviti do celotnega koncepta ene ali druge strok, ki jih je obdeloval. Na drugi strani pa ga je to razpoloženje že a priori usposabljaló za leksikografsko, bibliografsko in viroslovno delo. Občudovanja vredno mnogostransko znanje ne samo v njegovih ožjih delovnih področjih in njih pomožnih vedah ampak v vseh humanističnih

strokah, posebno tudi v jezikih pa tudi v življenjskih in delovnih izkustvih (saj se je razvil k znanosti iz izvršujočega rokodelca!) se je družilo pri njem z izrednim spominom in vestnim upoštevanjem vseh metodičnih pripomočkov. Ta zanj značilna mnogostranost nadarjenosti je povzročila tudi, da je pri končnem pregledu njegovega dela težko ugotoviti, kje je izrazil svoje najbolj osebno nagnjenje in v kateri panogi je njegovo življenjsko delo. Udejstvoval se je v umetnostni zgodovini, v arheologiji, glasbeni zgodovini, narodopisju, viroslovju, zgodovinskih pomožnih vedah, leksikografiji in publicistiki. In v glavnih teh panog, v umetnostni zgodovini, zgodovini glasbe in narodopisju je dal posamezna dela, ki ga dvigajo nad lokalno pomembnost slovenskega znanstvenika brez ozira na to, da je velik del njegovih del napisan v nemščini. Iz umetnostne zgodovine je taka njegova razprava o Tuotilu in rezbarijah v slonovi kosti na Evangelium Longum v St. Gallenu, obdelava slik poznoantičnega Codexa Dioscuridei Aniciae Julianae... ali razprava o pomenu »purpura« v starokrščanski ikonografiji. V zgodovini glasbe je tako delo njegov spis o Jakobu Gallusu. Pa tudi Ueber den Beginn des Notendruckes (1901), Geschichte der Musik in Wien I. (1904), Glasbeniki iz reda sv. Frančiška (1925), Zgodovina cerkvene glasbe (1930) in dr. Mnogo se je udejstvoval tudi kot kritik in publicist posebno v umetnostni, arheološki, glasbeni in spomeniški stroki. Po lastni izjavi je njegovo življenjsko delo obsegalo okr. 300 tiskanih razprav.

Z narodopisno stroko je prišel v ožjo zvezo kot ravnatelj Narodnega muzeja, katerega narodopisni oddelek je tudi vodil. Pri tem je zanimivo, da se je tikal že eden njegovih prvih člankov, ki ga je priobčil leta 1889. v Vaterlandu (31. avgusta) te stroke (Die ethnographischen Sammlungen des Hofmuseums). Kot vodja narodopisnega oddelka muzeja, ki je iz njega po vojni nastal naš Etnografski muzej, je nadaljeval delo, katero je uspešno pričel njegov prednik dr. W. Schmid. Izpopolnil je zbirko panjskih končnic, nakupil je večjo zbirko belokranjskega narodnega blaga, izpopolnil zbirko piruhov, izpopolnil posebno zbirko fotografij s posnetki ljudskih običajev, narodnih noš in hiš, zbral mnogo drobnega gradiva, posebno ročnih izdelkov in kot urednik Carniole in Glasnika Muzejskega društva izdatno upošteval tudi narodopisno vedo. Dobro je poznal narodno nošo in pogosto nastopal kot ocenjevalec narodnih noš pri raznih prireditvah. Od leta 1898.

je bil delovni član družbe za obelodanjenje glasbenih spomenikov, od leta 1901. pa stalno zaprišežen sodni izvedenec v narodopisnih zadevah.

Poleg praktičnega poseganja v zadeve narodopisne stroke kot ravnatelj muzeja in izvedenec pa je Mantuani tudi s peresom prispeval k slovenski etnografiji in če danes to njegovo precej raztreseno literarno delo pregledamo, uvidimo celo, da bo v zgodovini te stroke njegove ime nedvomno trajno ostalo. Iz njegovega dela se vidi, da je imel obsežno znanje gradiva tega predmeta in da je pravilno čutil, kje je treba znanstveno poglobiti našo mlado narodopisje (posebno narodno obrt in umetnost). Poleg Murka in njegove šole je bil Mantuani pred rajnim St. Vurnikom prvi, ki je poskusil našemu ljubiteljskemu narodopisju dati trdnjšo metodično podlago. V tem oziru je posebno važen njegov narodopisni prvenec v Carnioli n. v. (1915., str. 149 do 162) z naslovom Narodopisne študije I. Ostanek prazgodovinske tkalske tehnike na Kranjskem in samo obžalovati moremo, da tam napovedane vrste spisov ni nadaljeval. Mantuani, ki je svojo mladost preživel kot rokodelec, je imel pred drugimi zastopniki narodopisne stroke to veliko prednost, da je imel čut za tehniko, ki je pri obravnavanju narodopisnih spomenikov tolike važnosti, in tako opozoril s te važne strani na marsikaj, kar je pri drugih ostalo neopaženo. Veliko zaslugo ima tudi za narodopisno imenoslovje, ki ga je do zadnjega z mladostno marljivostjo zbiral in uporabljal. Četudi je napisal tudi dva splošna pregleda slovenskega narodopisja, v tem ni podal bistveno novega, ker v tem sploh ni bila njegova znanstvena moč; bil pa je naravnost neprekosljiv v točnosti, podrobni kritičnosti in zbiranju gradiva in je tako vseeno tudi tu dodal dosedaj ugotovljenemu marsikaj novega; najpomembnejše pa so poleg njegove že citirane razprave njegove ocene Sičevih narodopisnih zbirk. V njih je zbranega toliko dragocenega gradiva in važnih migljajev, da je le škoda, da so raztresene po raznih letnikih Carniole in Doma in sveta.

Glavni Mantuanijevi narodopisni spisi so sledeči:

Die ethnographischen Sammlungen des Hofmuseums, v Das Vaterland, Dunaj 1889. 31. avgusta.

Narodopisne študije I. Ostanek prazgodovinske tkalske tehnike na Kranjskem, v Carnioli 1915, str. 149 sl.

Poročilo o Dvorskega študiji o tipih bohinskih selišč, v Carnioli, 1917, str. 109 sl.

Poročilo o A. Siča Narodnih vezeninah na Kranjskem, v Carnioli, 1918, str. 85 sl. in v Domu in svetu, 1919, str. 239 sl. in 298 sl.

Poročilo o A. Siča Narodnih okraskih na orodju in pohištvu, v Glasniku Muzejskega društva, II./III., str. 46 sl. in v Domu in svetu 1923, str. 60 sl.

Poročilo o A. Siča Kmečki hiši na Gorenjskem in kmečki sobina Gorenjskem, v Glasniku M. dr., II./III., str. 48 sl.

Poročilo o A. Siča Narodnih okraskih na pirhih in kožuhih, v Domu in svetu 1922, str. 188 sl.

O slovenačkoj pučkoj umjetnosti, v Novi Evropi, 1924, str. 205 sl.

Slovenačka narodna muzika u staro doba, v Novi Evropi, 1924, str. 218 sl.

Slovenska narodna umjetnost, v Narodni enciklopediji SHS, IV. zv. str. 975 sl.

Deloma bi spadala v interesno sfero narodopisja tudi objava Stari inventarji, ki jo je pričel v Glasniku M. dr., 1925, str. 31 sl. a je ni nadaljeval.

V rokopisu je pripravljaj razpravo Slikane panjeve končnice in starorimsko ter srednjeveško čebelarstvo.

Fr. Stelè.

